

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV
NA MADŽARSKEM

MONOŠTER, 1. OKTOBRA 2026

LETO 36, ŠT. 39

Filmi nam pomagajo razumeti soseda

V Sombotelu so v soorganizaciji Slovenskega filmskega centra, ...

/ STRAN 3

Iz Sakalovcev v Stražno krajino

V Sakalovcih so bili letos ponosni na enega svojih mladih prebivalcev.

/ STRAN 4

Z biciklinom po Porabji pa dale

Voziti se z biciklinom je gnes za dosta ljudi že nika več kak samo šport.

/ STRAN 6

SPOMINSKA SVETA MEŠA ZA 25. OBLEJTNICO SMRTI

V ednoj takšoj malo krajini, kak je našo Porabje, je vsikdar veuko veseldje, če eden domanji človek svojo nauvo mešo služi. Tak je bilau tau 1981. leta tō, gda so Štefan Tóth en malo po posvečenji prejkvzeli števanovsko faro. Uni so bili plebanoš števanovski,...

/ STRAN 2

SPOMINSKA SVETA MEŠA ZA 25. OBLEJTNICO SMRTI

V ednoj takšoj malo krajini, kak je našo Porabje, je vsikdar veuko veseldje, če eden domanji človek svojo nauvo mešo slůži. Tak je bilau tau 1981. leta tō, gda so Štefan Tóth en malo po posvečenji prejkvzeli števanovsko faro. Uni so bili plebanoš števanovski, otkauvski, verički, ritkarovski, andovski pa sakalauvski vōrnikov vse do 27. juliuša 2001, gda so tragično smrt strpeli.

-DM-

Od toga je minaulo že vrnau petdvajsti lejt, zatok so se gnešnji porabski plebanoš Tibor Tóth odlaučili, ka letos 19. septembra spominsko svetešnjo mešo slůžijo v števanovskoj cerkvi. Darůvali so go vkůper s stalnim diakonom Róbertom Császárom iz Sakalauvec, na sebi so meli nauvomešni gvant plebanoša Štefana Tótha. K bogoslůžji so prišli vōrnice iz vsej nekdešnji vesnic pokojnoga gospauda pa slovenski zagovornik Karel Holec tō. Sveta meša je bila zveksoga slovenska, liturgija pa molitve so bile v našoj rejči. S kuruša je slovenske pa vogske svete pesmi spejvo Cerkvni zbor Slovenske zveze iz Števanovec z varaškim kantorom Jánosom Soósom. Bila je spominska sobota Matere Bože, zatok so štenjé pa evangelij goršteli o Blajženoi Devici Mariji, med drůgim o njenom obiskanji pri svetoi Elizabeti. Navzauči pa so največ molili za dűšno zveličanje gospauda Štefana Tótha.

Žitek nekdešnjoga porabskoga plebanoša

V svojoj predgi so se plebanoš Tibor Tóth spominali na pokojnoga dűhovnika. Zvōdali smo, ka so se naraudili 22. septembra 1955 na Gorenjom Siniki, mati so je sami gorranili v lűbezni in skrbstvi. Osnovno šaulo so zgotovili v domanjoj vesi, benediktinsko srejdno šaulo pa v Pannonhalmi. Po maturi so mogli za dve leti rukivati k soda-kom, samo potom tistoga so se leko nutspi-sali v semenišče v Gyōri. Gda so je 1981. leta posvečali v dűhovnika, so nej gratali kap-lan, liki včasik plebanoš. Sploj so je čakali v Števanovci, vej so pa vrnau te mrli Lajos Markovics, šteri so 44 lejt slůžili v tajoi fari. Štefan Tóth so se povrnauli v rodno krajino, štere slovensko rejč so se navčili od svoje slovenske materé.

Tibor Tóth so v predgi gučali eške o svoji ka-

planski lejtaj, gda so spoznali Štefana Tótha. Tau so ranč tak povōdali, ka so pokojni plebanoš fizično pa dűševno obnovili svojo cerkev: na srejdi 1990-i lejt so dali vōpopra-viti strejo, kuruš pa stolice. Peneze za tau so dobili od domanji vōrnikov, pomauč pa so jim poslali iz Merike ranč tak. Plebanoša so dobro gorprijali veški lidgé, s šterimi so se dosta pogučavali, mlajše pa so včili na kato-ličanjski vōronavuk.

Gospaud Štefan Tóth v zimi 1996 blagoslavljajo nauvi lesení križ v Andovci.

Konec dűhovniške poti

27. juliuša 2001 je je na farofi najšla njina mati, so nam pripovedjali Aranka Oreovecz, žena nekdešnjoga kantora Rővcinoga Jene-ka. »Strašno je bilau. Mati so prileteli zaz-ranka, můva z mōžaum sva vanej bila. 'Poj-te, Pišteki je lagvo!' Tá sva šla, dja sem naprej ũšla, ka se je mauž bojo. Gda sem oprla dveri, sem prajla: nej jim je lagvo, mrtvi so. Tam smo je najšli, kak so dola s stumb spa-dnili. Prajla sem: brž varaškoma gospaudi trbej telefaunivati. Gospaud ešpereš Zoltán Németh so včasik prajli, aj nikam nédemo pa njuga nuta ne pistimo. Deset minut, pa so že prileteli z motorom, za par minutov so prišli policajge. Eške gnesneden, če tak nazajbrodim, mi sploj lagvo spadne. Rano, prerano so mrli.«

Štefana Tótha so pokopali 2. augustuša 2001 v Števanovci, so se spominali Tibor Tóth. Slejdnje poštenjé so jim dali pűšpeka vikar József Brenner, dosta dűhovnikov je prišlo na njini sprėvod. »Mladi so odišli, depa so živeli puni žitek. Leko bi eške med nami bili, depa je je Baug k sebi pauzvo. Zdaj nas gledajo od vrkaj. Ne pozabite: ne vejmo nej vōre nej dneva,« so končali Tibor Tóth.

Štefan Tóth so bili slejden plebanoš, šteri so pelali samostojno števanovsko faro, tau vi-dimo na spominskoj tabli na stenej cerkve tō. Po njinoj smrti so župnijo opravljali dű-hovniki iz Varaša, od 2007. leta pa prihaja plebanoš z Gorenjoga Sinika.

Njini spomin dale živé med vōrniki

O gospaudi Štefani Tóthi smo malo opitali edno vōrnico iz Otkauvec tō. Iluš Császár Donczecz se je spominala, ka so plebanoš v vogsrokoj rejči mešůvali. »Tistoga reda je tak bilau, ka so nej slovenstje meše bile, liki vogsrtje. Depa dosta smo molili slovenstji, na priliko očanaš pa zdravamarijo. Gda pa smo spejvali, so navekse slovenske pesmi bile. Rővcin Jenek so bili kantor, uni so skor samo slovenske pesmi igrali.«

Strino Iluš so plebanoš Štefan vkůpdali z mōžaum. »K njim sva ojdla na navuk pred zdavanjom. Trnok dober človek so bili, dja sem sploj rada ž njimi pripovedjala. Mladi so bili kak můva, vrstniki smo bili.« Pri ob-navljanji cerkve so prej vsi vōrnice pomaga-li. »Stolice v cerkvi so bile vse obnovlene v cajti, gda so uni tů gospaud bili. Lűstvo je šentji vtjűperdavalo lejs, aj nauve stolice mamo. Žau, ka so tak rano taodišli, leko bi eške z nami bili. Za vse so se brigali.«

Iluš se spomina, kak so gospaud Štefan radi meli mlajše. »Pri vsakšoj meši so mlajši šteli.

Porabski plebanoš Tibor Tóth so sveto mešo posvetili spo-mini na Štefana Tótha. V svojoj predgi so gučali o žitki in deli pokojnoga dűhovnika.

Gda je konec meše bilau, so že prinesli, ka je drůgi tjezen trbelo goršteti. Tisto so leko mlajši doma ponavljali, ka bi baukše šteli. Gospaud so sploj radi z mlajšami bili, v tej stolicaž tů naprej so sejdli. Puno mlajšov je bilau, vsikdar so k meši prišli.«

Po spominskoj svetoi meši je vsakši vōrnik v rokau vzeu edno gorečo svejčo, te pa so se vkůper napautili k grobi pokojnoga pleba-noša. Cerkvni pevski zbor je zaspejvo dve slovenskivi svetivi pesmi, na konci pa so vsi zamaj molili za dűšno zveličanje gospauda pa njine matere Trejze Csuk.

Petdvajsti lejt je minaulo od smrti pleba-noša Štefana Tótha. Če rejsan so betežavali, bi jim Baug leko poklono eške desetlejtja življenja. V sračaj vōrnikov do gvűšno dale živeli.

FILMI NAM POMAGAJO RAZUMETI SOSEDA

V Sombotelu so v soorganizaciji Slovenskega filmskega centra, slovenskega generalnega konzulata v Monoštru, Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik, univerzitetnega središča ELTE SEK, sombotelske krovne kulturne ustanove Agora ter sombotelske slovenske samouprave med 21. in 23. septembrom potekali 9. dnevi slovenskega filma.

-DM-

»Ti dogodki se prirejajo v veliki večini krajev, kjer se na univerzah poučuje slovenščina, ali kjer so slovenska diplomatska predstavništva. Namen prireditve je, da predstavimo del slovenske filmske kulture tako tujejezičnemu kakor tudi slovensko govorečemu občinstvu v teh mestih. Glede na to, da živi v Sombotelu številčna slovenska skupnost in da je tukaj tudi študij slovenščine, je samoumevno, da te dneve prirejamo tudi v tem kraju,« nam je v predpoverju kina Agora Savaria v Sombotelu pred prvo projekcijo povedala učiteljica slovenščine na sombotelskem univerzitetnem središču ELTE SEK Mojca Jesenovec.

Veliko zanimanje za filme iz sosedstva

Odprije slovenskega filmskega festivala je pritegnilo več kot petdeset ljubiteljev filma, med katerimi smo v veliki dvorani kinematografa srečali člane sombotelskega slovenskega društva, njihove hrvaške in madžarske prijatelje, študente, tudi Slovence iz Porabja ter celo profesorja iz Ljubljane.

V uvodnem pozdravu je slovenska generalna konzulka Dubravka Šekoranja dejala, da so vsi trije tokrat predvajani filmi prejemniki pomembnih slovenskih in mednarodnih filmskih nagrad. »Naslavljajo sodobna družbena vprašanja, ki presegajo nacionalne in generacijske okvire ter so skupna slehernemu človeku. Raziskujejo odzive na posebne življenjske situacije in nepričakovana prijateljstva, izzive odraščanja, pomen druženja vrstnikov in skupnega delovanja za pozitivne spremembe,« je poudarila slovenska diplomatka, nato pa odprla Dneve slovenskega filma.

Skriti ljudje smo lahko vsi mi

Prvi dan so si obiskovalci lahko ogledali film Skriti ljudje režiserja Mihe Hočevarja, ki je na dogodek tudi pripotoval iz Ljubljane. »V

Sekretarka SKD Avgusta Pavla Marija Kozar, učiteljica slovenščine na ELTE SEK Mojca Jesenovec, predstavnica Slovenskega filmskega centra Jasna Pintarič, režiser Miha Hočevar, slovenska generalna konzulka Dubravka Šekoranja in direktor kina Agora Savaria Rudolf Mayer

tej sosednji deželi živijo ljudje, ki so nam blizu, in čeprav imamo zelo različna jezika, smo si v marsičem podobni. Všeč mi je, da sem sedel v vrstah mešanega občinstva, prišli so tako Slovenci kot Madžari. Skupaj so dihal in film dojemali na podoben način,« nam je povedal znani in priznani slovenski filmski scenarist in režiser.

Njegov film, posnet v slovensko-srbsko-islandski koprodukciji, se uvršča v žanr »dramedije«, torej komedije z globljo vsebino. Govori o nepričakovanem prijateljstvu, novih začetkih in iskanju svojega mesta pod soncem. V središču zgodbe sta ločenec Guti (Blaž Šef), ki se oklepa sanj o gradnji rečnega splava, in skrivnostni tujec Sig (Ólafur Darri Ólafsson), ki se prebudi na bregu Ljubljane brez spomina, kdo je in kako se je tam znašel. Iskanje Sigove identitete par popelje na pot osebnih preobratov in trenutkov pristne bližine.

Na neki točki se izkaže, da je Sig doma z Islandije. »Iskali smo deželo, ki bi bila po številu prebivalcev manjša od Slovenije in tudi nekoliko odročna. Sicer pa, kot je Islandija obkrožena z divjim morjem, smo mi obkroženi z divjimi narodi, ki so večji od nas,« se je pošalil režiser Hočevar, nato pa še pojasnil naslov filma: »Skriti ljudje se v islandščini imenujejo 'huldufólk'. To so pravičljiva ali mitološka bitja, ki jih – razen otrok – ne vidi nihče. V našem filmu pa so to ljudje, ki jih nihče ne opazi.«

Filmske dneve podprli doma in v Ljubljani

Prvega dneva festivala se je udeležila tudi predstavnica Slovenskega filmskega centra Jasna Pintarič. »Film kot vsaka umetnost vedno išče stike z ljudmi. V današnjih časih pa, ko je film digitalen, je postal prav tista umetnost, ki naj-

lažje potuje. Zdi se mi, da se skozi umetnost vedno išče bližina. Zato sta spoznavanje različnih kultur in tkanje vezi tako pomembna. Slovenski filmski center pa slovenskemu filmu vedno gradi mostove v druge države,« je povedala zastopnica državne ustanove, ki skrbi

za financiranje igranih, dokumentarnih in animiranih slovenskih filmov, podpira pa tudi festivale in različna izobraževanja.

Gostitelj vsakoletnih projekcij slovenskih filmov, direktor kina Agora Savaria Rudolf Mayer, je prepričan, da si Slovenija in Madžarska delita podobno usodo, pripadnike obeh držav pa pestijo skoraj identične težave. Zaradi vsega tega rad uvršča slovenske filme na spored svojega kinematografa. »Produkcija slovenskih avtorskih filmov je zadnja leta postala izredno močna, slovenske stvaritve dobivajo

ugledne mednarodne nagrade. Je pa tudi res, da čeprav ima Slovenija le dobra dva milijona prebivalcev, lahko tam polovico kinematografov označimo za umetniške. In še to: slovenske avtorske filme si je v lanskem letu v državi ogledalo skoraj dvesto tisoč gledalcev.«

Razkrivanje podrobnosti snemanja

Po ogledu filma se je z Miho Hočevarjem pogovarjala Mojca Jesenovec. Izvedeli smo, da so film predstavili tudi v Reykjaviku, kjer je požel velik uspeh. Njegov glavni junak je islandski zvezdnik; Hočevar pa je priznal, da ga je odkril s preprostim brskanjem po spletu. Ob tem je izpostavil, da sta tako slovenščina kot islandščina ogroženi, oba naroda pa naj bi bila »na prepihu«. Prizore na Islandiji je ekipa posnela v enem dnevu, in sicer v okolici Reykjavika. Prizorišče ob Ljubljani pa so odkrili tako, da so se po reki spustili dvajset kilometrov od slovenske prestolnice. V filmu je režiser želel pokazati tudi, kako vsem nam sosedje lahko zagrenijo življenje in pri tem tematizira nestrpnost do tujcev in drugače mislečih. Film odlikuje velika mera humorja, kljub temu pa ne postaja plitev. Z odprtim koncem nakazuje, da se pravo življenje začne šele ob koncu pripovedi. Drugi dan slovenskega filmskega festivala v Sombotelu so vrteli film Kaj ti je, deklica? režiserke Urške Djukić, tretji dan pa stvaritev režiserja Klemna Dvornika z naslovom Igrišča ne damo!

Prihodnje leto bodo Dneve slovenske filma v Sombotelu priredili že desetič. Lepa obiskavnost dogodka dokazuje, da je predstavitev najnovejše slovenske filmske bere postala stalnica v kulturni ponudbi središča Železne županije.

Z BICIKLINOM PO PORABJI PA DALE

Voziti se z biciklinom je gnes za dosta ljudi že nika več kak samo šport. Tau je način, kak človek preživi prosti čas, kak se druži z drugimi, spozna naravo, pa tudi malo pozabi na vsakdanašnje skrbi, gda je po žmetnom dnevi. Tau dobro zna tudi Péter Nagy z Gorenjoga Senika, eden med aktivnimi kolesarji v Porabji pa eden od tisti, steri so pomagali, ka bi se v tom našon kraji kolesarstvo eške bole razvijalo.

GYÖNGYI BAIZEK

Njegva zgodba z biciklinom se je začnila čisto enostavno. Sin ga je proso, ka bi njemi küpo gorsko kolo, te pa je kolesarjenje pomalek gratalo družinski dogodek. Vküper s familio so se začnili voziti na kolesarske izlete doma pa tudi na tihinsko. »Kolesarjenje je zame šport, sprostitev, nabiranje energije pa tau, ka se malo počinem. Vse tau pa delam pauleg družine pa službe. Včasik, gda pridem domau fejest truden, vseeno itak sédem na biciklin, po vožnji pa se dosta baukše počütim,« pravi Péter.

Največ kilometrov je vküper prevozo s sinom Leventejem. Tau, ka sta leko dosta vküper, mu je pri kolesarjenji najbolje pomembno. Péter pravi, ka je Porabje s svojo razgibano krajino celau dobro za kolesarjenje. Ejksra lepo je tudi tau, da se človek na biciklini vozi na friškom lufti pa leko naravo vidi čisto ovak kak iz avtona. »Porabje je za kolesarjenje celau lepo mesto, samo leko bi bilau eške baukše. Najbole bi trbelo pošitje vred vzeti. Pokrajina je lejpa, mamu brgé pa ravnine, zatok se pri nas leko dobro kolesari,« pravi Péter. Dosta se vozi tudi po Sloveniji pa Avstriji. Gda se tam vozi, vidi, ka tam šoferge bole pazijo na kolesarje. »Važno je, kak se eden do drugoga na pošitji obnašajo. Moreš biti vljuden, pozoren pa potrpežljiv. Pri nas bi se na tom eške dosta leko navčili. Prometna kultura je eške nej zadosta dobra, pa dostakrat nam fali potrpežljivosti,« pravi. V zadnji lejtaj tudi v svoji vesi opaža, ka se vse več lidi odlauča za kolesarjenje, najbolje pa po pandemiji covida-19 je dosta družin začnilo se voziti po večeraj. V Monoštri pa v okolici dela tudi kolesarsko društvo, steromi je tudi on član, ma približno 36 članov. Nekateri od nji se vozijo tudi na cestne kolesarske tekme, tak ka njim kolesarjenje

več nej samo hobi. Tüdi Péter zavolo službe ne more vsakšo paut se voziti, kak bi si želo. Za toga volo mu kolesarjenje, gda nema časa, eške bole fali. Tüdi pozimi pa gda je slabo vrejmen, ostane aktiven. Te doma nüca sobno kolo pa simulator pa se na njem vozi eno ali dve vöri. Letos je že drugo paut üšo na Örség Ring, kolesarsko turo, stera se je 12. septembra začnila pa končala v Monoštri. Letos je prišlo približno 250 udeležencov. Večina se je vozila samo za veselje, približno 30 do 50 lidi pa je prišlo zato, ka bi vösprubali, kak daleč leko pridejo pa kak zdržijo žmetno progo. Péter je letos končo na slabšom mesti kak lani, samo pa čas je emo dosta baukšo-

Taši biciklin ima Péter

Rábavidéki Ring, steri bi vozo skaus Porabja, te pa bi oba Ringa nikak povezali. »Porabje ma vse tau, ka leko postane zanimiva kolesarska destinacija. Če bi Örség pa Porabje povezali, bi kolesarom leko pokazali eške več. Tak bi bole spoznali naše kraje pa naše lidi.« Na letošnjom Örség Ringi je sodelovalo tudi približno 25 lidi iz Monoštra pa okolice, drugi pa so prišli iz drugi krajev Madžarske. Gda Pétra pitam, ali je na kate-

Kolesarska tura Örség Ring

ga. Za njega je te rezultat tau pomeno, ka pri kolesarjenji nej samo tau važno, ka na šterom mesti končaš, liki tudi tau, ka si od leta do leta baukši v časi. Letos se je Péter vküper z nekaterimi člani Športnoga pa turističnoga društva Srebrni brejg Gornji Senik prvič vključo tudi v zagotavljanje varnosti trase Örség Ringa. Pravo je, ka je vse dobro šlau. »Vüpamo, ka nas drugo leto eške več bau. Med vožnjo bi radi kolesare spodbujali, obenem pa bi leko pri pauti sodelovali tudi naši domači pridelovalci pa podjetniki. Če bi pri pauti nutpokazali, svoje izdelke, ka jih delajo, bi leko bila prireditve eške bole zanimiva.« Za naprej je med njegva želja povezovanje. Želo bi, ka bi organizatori serije Ring pripravili tudi

ri svoji pauti doživo takši trenutek, ka si je pravo, ka je zavolo toga vrejdnno kolesariti, nagnauk je gučo o vožnji okauli Blatnoga jezera. Vozo se je sam kaulik jezera pa se te sam odpravo domau. Gda je prišo domau, ga je pri pauti čakala njegva družina. Čakali so ga pa se veselili z njim, ka se je vse dobro končalo. »Tau je biu poseben trenutek. Gda sem vüdo svojo družino pri pauti, kak me čakajo pa navijajo za mene, te sem eške gnauk spozno, ka brez njine podpore tau bi nej mogo delati.«

Kolesarjanje mu je gratalo del življenja. Na tej potaj najde mir, mauč pa veselje, najbolje pomembno pa mu je, ka se po vsaki pauti vrne domau z nauvim spomini na nauvo energijo.

TRENUTKI, POLNI VESELJA V STARIH LETIH

ERIKA GLANZ

Ko minevajo leta, postajamo vsak dan bolj občutljivi; razveseliti se znamo tudi najmanjših stvari, prav tako pa nas lahko hitro kaj razžalosti. Zadnja meseca sta bila zame polna veselja: rojstni dan, god, pa še druga presenečenja.

Konec avgusta me je obiskal Karči Holec, slovenski zagovornik v madžarskem parlamentu, prejšnji predsednik Državne slovenske samouprave (DSS). Dolga leta sva bila člana predsedstva Slovenske zveze. Spoznala sva se pred več desetletji, ko je Karči zbiral gradivo za diplomsko nalogo na gornjeseniški šoli.

Spoznala sem prijaznega, odkritega, prijetnega mladeniča. Veselilo me je, ko je začel delati pri Slovenski zvezi. Izmenjala sva si misli o našem delu, problemih, načrtih. Vmes je postal predsednik DSS. In ostal takšen, kot sem ga spoznala. Prepričana sem, da bo tako naravnan našel več pomočnikov pri svojem poslanstvu in dosegel veliko uspehov. Da naju je obiskal z nekdanjo sodelavko Klaro Fodor, tudi veliko pove o njegovi človeški plati in poštenosti. Kljub številnim obveznostim pri svojem delu najde čas za obisk ljudi, s katerimi si je nekoč skupaj prizadeval za blaginjo svojih ljudi.

Karči je obiskal tudi Klaro Fodor.

Slovenski zagovornik je o naju na svoji strani zapisal: »Izjemni porabski Slovenki, ki sta pomemben del življenja posvetili slovenskemu jeziku, vzgoji in izobraževanju ter ohranjanju slovenske identitete v Porabju.«

Omenil je tudi teto Rejzo, Klarino mamo: »Pri svojih častitljivih 97 letih je ena najstarejših porabskih Slovenk in s svojo življenjsko zgodbo predstavlja dragocen del spomina naše skupnosti. Vse tri gospe so s svojim življenjem, predanostjo in srčnostjo, vsaka na svoj način, prispevale k razvoju naše skupnosti ter pustile sled, ki ostaja tudi danes. Iskreno se jim zahvaljujemo za njihov dragoceni prispevek in jim želimo predvsem veliko zdravja, mirnih dni, osebnega zadovoljstva ter še mnogo lepih trenutkov v krogu najdražjih. Hvala za vse, kar ste naredile za porabske Slovence.« Lepo se mu zahvaljujem za njegove tople besede.

Slovenski zagovornik Karel Holec in Erika Glanz

Tudi september je skrival presenečenja. Dvanajstega septembra sem dobila nepričakovan obisk. Nekdanja učenca, Andrea Zrim in Sándor Balogh, sta me presenetila s šopkom in darilom v imenu učencev, ki so končali 8. razred pred 40 leti. Zelo sta me razveselila. Z veseljem sem poslušala, kako sta preživela minulih 40 let. Obvestila sta me tudi o življenju in usodi drugih. Zaželela sem jim veselo in prijetno srečanje v šoli, kamor so hodili osem let.

Ta obiska sta prinesla v moje življenje v starih letih nepozabne ure. Za nekaj časa sem pozabila na starost in bolezen. Leta niso minila brez sledi.

ZA STABILNO PRIHODNOST SLOVENSKE SKUPNOSTI

FERENC SÜTÖ

22. septembra je bil slovenski zagovornik v madžarskem parlamentu Karel Holec na uradnem obisku pri Györgyju Rágyanszkom, namestniku državnega sekretarja za narodnostne odnose na ministrstvu, pristojnem za družbene odnose in kulturo.

Sogovornika sta obravnavala aktualne zadeve in naloge, ki zadevajo slovensko skupnost na Madžarskem, s posebnim poudarkom na predvidljivem in stabilnem financiranju

vzgojno-izobraževalnih in kulturnih ustanov, civilnih organizacij ter narodnostnih samouprav, nadaljnji krepitvi madžarsko-slovenskih odnosov ter pripravi na predvideno zasedanje madžarsko-slovenske medvladne komisije za manjšine ter nadaljevanju programa regionalnega razvoja slovenskega Porabja.

Sogovornika sta se strinjala, da so za ohranjanje vrednot slovenske skupnosti na Madžarskem, njen nadaljnji razvoj in zagotavljanje prihodnosti ključnega pomena stalno sodelovanje, odprti dialog in iskanje skupnih rešitev.

OD SLOVENIJE ...

Raziskovalci fakultete za računalništvo z nagrado za razvoj sistemov umetne inteligence

Mednarodna raziskovalna skupina, v kateri sodelujejo štirje raziskovalci Fakultete za računalništvo in informatiko Univerze v Ljubljani, je na evropski konferenci o računalniškem vidu na Švedskem prejela nagrado. Matej Kristan, Luka Čehovin Zajc, Alan Lukežič in Aleš Leonardis so priznanje prejeli za dolgoletni prispevek k razvoju vizualnega sledenja objektom. Nagrada priznava prispevke, ki imajo dolgoročen vpliv na raziskovalno skupnost. Vizualno sledenje objektov je področje računalniškega vida, pri katerem se računalnik nauči slediti izbranemu objektu skozi zaporedje slik ali videoposnetkov. Takšni sistemi morajo prepoznati isti objekt tudi ob njegovem premikanju, spreminjanju videza ali delni zakritosti. Tehnologija se uporablja pri razvoju robotov in avtonomnih sistemov, analizi videoposnetkov, inteligentnih kamerah in drugih aplikacijah umetne inteligence.

Praznovali smo dan slovenskega športa

V Sloveniji smo praznovali dan slovenskega športa, ki je uvod v evropski teden športa. Osrednjo prireditev ob državnem športnem prazniku je pripravil Olimpijski komite Slovenije (OKS). Dan slovenskega športa od leta 2020 zaznamujemo 23. septembra, na ta dan leta 2000 so na olimpijskih igrah v Sydneyju prvič zaigrali slovensko himno Zdravljico. Ob prazniku in v času evropskega tedna športa so do 30. septembra so po Sloveniji potekale številne brezplačne vadbe in druge aktivnosti. Med drugim je OKS v več krajih organiziral dogodke Nabiramo kilometre, na katerih so udeleženci lahko tekli, hodili ali kolesarili. Evropski teden športa na pobudo Evropske komisije od leta 2015 spodbuja prebivalce h gibanju in aktivnejšemu življenjskemu slogu. Letošnje sporočilo poudarja, da šteje vsaka oblika gibanja, ne glede na starost, telesno pripravljenost ali tekmovalne ambicije.

IZ SAKALOVCEV V STRAŽNO KRAJINO/ŐRSÉG: BUČA, TEŽKA VEČ KOT 480 KILOGRAMOV

V Sakalovcih so bili letos ponosni na enega svojih mladih prebivalcev. Martin Stájer je na XXII. Festival buč v Őriszentpéturu (Šenpetru) pripeljal svojo velikansko bučo, ki je tehtala več kot 480 kilogramov. Posebnost letošnje zgodbe pa je še toliko večja, saj je Martin takšno orjaško bučo vzgojil prvič.

LILLA BUGÁN

Ko je napočil dan prevoza, buča ni bila več le Martinov pridelek. Postala je ponos celotne vasi. Pri nakladanju in odvozu se je zbralo veliko domačinov, saj pri več sto kilogramov težkem pridelku navaden prevoz seveda ni dovolj. V Sakalovcih so tako skupaj poskrbeli, da je nenavadno velika buča varno prispela na prizorišče festivala.

Za Martinov uspeh pa ni brez zaslug niti drugi znani ljubitelj orjaških buč iz Sakalovcev – Ádám Vajda. Martin se je pri vzgoji buče lahko oprl na njegove izkušnje, Ádám pa mu je pomagal tudi pri opravljanju in negi rastline.

Prvič in že več kot 480 kilogramov

Vzgoja orjaške buče zahteva precej več kot samo posaditi seme in čakati na jesenski pridelek. Pomembni so izbira semena, pravilno opravljanje, prehrana rastline, zalivanje, oblikovanje rastline in seveda veliko potrpežljivosti.

To dobro ve tudi Ádám, ki se z vzgojo orjaških

Pri dvigovanju buče na tehniko so pomagali domačini.

buč ukvarja že več let. Njegove buče iz Sakalovcev so bile v preteklih letih razstavljene tudi na Festivalu buč, od tam pa so potovale še na državno tekmovanje v gojenju orjaških buč.

Leta 2023 je imel orjaško bučo, ki je tehtala kar 555,5 kilograma. Še večji uspeh je sledil leta 2024, ko je njegova 519-kilogramska buča z imenom Superman osvojila prvo mesto na dr-

Martin in njegova buča

žavnem merjenju orjaških buč v Martonvásáru. Ádám je takrat povedal, da se z vzgojo orjaških buč ukvarja že več let in da pri vsakem poskusu pridobi novo znanje in izkušnje. Prav zato je Martinov letošnji uspeh še posebno zanimiv. Za svojo prvo orjaško bučo je dosegel težo, ki bi jo marsikateri izkušeni pridelovalec z veseljem videl na tehtnici.

Festival buč – praznik buč in jeseni

XXII. Festival buč je tudi letos privabil številne obiskovalce. Med 18. in 20. septembrom je potekal na več lokacijah v Stražni krajini, osrednje dogajanje pa je bilo v Őriszentpéturu. Na programu so bili kulturni in družinski programi, rokodelski sejem, kulinarčne predstavitve, rezanje buč ter tradicionalna predstavitev stiskanja bučnih semen.

Buča je bila seveda v središču pozornosti. Obiskovalci so lahko občudovali različne vrste buč, poskusili jedi iz buč in bučnih semen ter si ogledali izdelke, povezane z eno najbolj prepoznavnih jesenskih kultur tega območja. Posebno pozornost vsako leto pritegnejo prav velikanske buče. Letošnji festival je tako dobil tudi lepo zgodbo iz Sakalovcev. Martin je prvič vzgojil orjaško bučo, težko več kot 480 kilogramov, pri tem pa mu je pomagal človek, ki ima s takšnimi velikankami že veliko izkušenj.

In ko je bilo treba bučo spraviti na pot, se je pokazalo, da takšen pridelek ni samo stvar posameznika. Pomagali so vaščani.

Morda pa je letošnja več kot 480-kilogramska buča šele začetek Martinove zgodbe. Če bo nadaljeval po poti, ki jo je začel, bomo o njegovih bučah v prihodnjih letih morda slišali še marsikaj.

NAUVI GASILSKI DAUM ZA SÜJI VREJ

Leta 1936 so nastavili gasilsko društvo na Sűjom vreji, šteri je ešče nej biu samostojna ves, liki je spadno pod Tešanovce. Gasilsko društvo je delalo do 1962, té so gasilci začasno enjali delati. Po par lejtaj po osamosvojitvi Slovenije, 1996 so pá aktivni gratali. Letos v avgustu je svetilo društvo svojo 90. oblejtnico.

AKOŠ ANTON DONČEC

V Prekmörji majo letos dosta oblejtnic. Prvin kak je biu simpozij velkoga Avgusta Pavla na Cankovi na Ravenskom ob priliki 140. oblejtnice njegvoga rojstva pa 80. oblejtnice njegve smrti, je biu drůgi svetek na Goričkom. V malo vesi, o šteroj je gvűšno v Porabji komaj par lidí čűlo. Ta ves je Sűji vrej v občini Moravci (Moravske Toplice). Sűji vrej je nad Tešanovcami pouleg Vuče gomile. Sigdar je nej bila samostojna ves, večkrat je spadala pod Vučo gomilo ali Tešanovce. Zatok so go zvali

Mimohod gasilski drůtev

enčas Zgornji Tešanovci. Že v stari časaj je mela vo-grsko ime Szárazhegy, dapa če poglednemo stare merčonske (martjanske) matične knige, lejko vidi-mo, ka so ranč tak nűcali slovensko ime Szűh vrh tűdi. Znabiti zatok se zove sűji, ka tű nega ali pa ko-maj gé voda. 1953 se je Sűji vrej laučo od Tešanovec pa je daubo malo grűnta z Vuče gomile pa Moravec tűdi. Zdaj ma približno 136 lidí.

Ta mala ves na Goričkom, pod šterov se razprstera Ravensko, ma gasilsko društvo, štero je bilau letos 90 lejt staro. 29. avgusta je biu svetek oblejtnice na indašnjom igrišči, gé planejrajo zidati nauvi gasil-ski daum, kà eti bi meu šűrko mesto.

Moravski župan Alojz Glavač je pravo, ka je stari daum petstau metrov od toga kraja na srejudi vesi, genau pauleg glavne ceste. Kda se pa pela vő gasil-ski auto z garaže, če nišče nejde, té je v redi, če pa štoj ide, té pa lejko v njega vdari.

Lastniško pitanje o zdajšnjom grűnti, gé de nouvi daum, so že po dvajsti lejtaj »rišavali« (kak pravi gospoud Glavač), gé je bilau vse preraščeno, kà so nej nűcali igrišča. Zdaj do se začnili pripravlati pa zbirati škeri. Delo de gvűšno trpelo bar tri lejta.

Cisterno (tartálykocsi) so že davnik odali, zatok tr-bej mesto samo za auto pa za kaulica. Dapa bodau-či gasilski daum je lejko primeren nej samo za škeri ali vozila. Seposedik v Prekmörji majo šegau nűcati gasilske daume za več namenov. Za veške dneve, različne prireditve, veselice ptn. V sausednjoj Vu-čoj gomili vsakšo leto majo tradicionalno lűpanje goščic v gasilskom daumi.

Gasilsko društvo na Sűjom vreji ma gnesden petde-setštiri članov. Nastavili so ga leta 1936. Té so ešče spadnili pod Tešanovce, zatok je tista ves darűvala Sűjomi vreji prvo leseno bizekanco. Društvo je té delalo šestdvajsti lejt, do 1962, kda so začasno enja-li delati. Trbelo je več kak tresti lejt čakati, dočas je pá zaživelo. Od 1996 je začnilo pá delűvati gasilsko društvo na Sűjom vreji, gnes pa je staro 90 lejt.

Gasilsko društvo na Sűjom vreji je delavno, kà ne dela samo na domanjom kraji, liki so tam bili sűv-rončarski gasilci na Krasi, kda so gorele gaušče pa so pomagali pogasiti ogen. Ranč tak so tam bili, kda so bilé velke povaudni v Sloveniji. Kda je velka nevola, té trbej sakšo pomauč, ranč tak najmenšo. Liki najmenši znajo večkrat najbole vrlo delati. »Nej je važno, če jih je dosta pa če majo kakšo opre-mo. Važno pa je, če majo volau, té vse ovo pride,« pravi žipan Glavač.

Na svetek so prišla ništerna drůga gasilska društva občine (v občini Moravcaj je ovak osendvajsti takši drůstev), pauleg nű ešče pobratenivi drůstvi z Gan-čan pa Gorenje vasi, štera je pri Škofjoj Loki na Go-renjskom. Član PGD Gorenja vas Marko Stanonik je tűdi prišo na Sűji vrej s svojimi tovarišami. Skur šestdeset lejt je član v drůstvi, ovak pa je doma vert pa je biu do penzije autobusni šofer. Vnűki gospau-da Stanonika so tűdi gratali gasilci, tak ka v držini so zdaj vsi gasilci, kak ešče njegva žena. Pred deseti-mi lejтами je gasilsko društvo na Sűjom vreji kűpi-lo cisterno od gasilskoga drůstva v Gorenjoj vasi, ranč tak so uni kűpili eden stari auto od nű, šteroga majo zdaj kak oldtimer (veterán autó). Etak so se pobratili pa pridejo nej samo na prireditve drůg drůgoga. Kda so prekrivali strejo na Sűjom vreji, so prišli pomagat svojimi pobratenomi drůstvi. Gos-paud Stanonik je tűdi tam delo, kda so gasili gore-če kraške goušče pa je biu med delom poškodűvan na rokej.

Čegli je Sűji vrej mali, itak je nej tak »sűji«, ka bi tű nika nej mogli delati. Alojz Glavač, šteri se je nej tak davnik odlaučo, ka ne de več kandidatejo (jelöl-tetni) za žipana v Moravcaj, je pravo, ka té kraj de se ešče gvűšno razvijo, kà ma mogaučnosti pa, kak lejko vidimo, ma vrlo lűstvo. Med članami drůstva so tűdi mladi, šteri se sigdar izobražűvlejo (képzik magukat), naj do pripravljeni na tau delo.

Na Sűji vrej se dosta lidí preselűvle z drůgi krajov Slovenije ali tűdi s tihonskoga, kà eti je lejpi razgled na Ravensko pa se najde ta ves v lejpoj goričkoj na-ravi.

... DO MADŽARSKE

Mediana: Podpora stranki Tisza je nekoliko upadla, a še vedno stabilno ohranja prednost

Od julijskega merjenja je stranka Tisza izgubila 3 odstotne točke v celotni populaciji, medtem ko je podpora stranki Fidesz-KDNP prav toliko narasla. V primerjavi s Tiszinim vrhom konec aprila je to 7-odstotno zmanjšanje v celotni populaciji in 9-odstotno med pristaši določenih strank. Po interpretaciji revije HVG tokrat ob padcu Tisze niso pridobile manjše stranke ali negotovi volivci, temveč je podpora narasla opozicijskemu Fideszu. Anketa kaže tudi na manjše poslabšanje razpoloženja med volivci, hkrati pa 60 odstotkov vprašanih še vedno meni, da se v državi stvari razvijajo v pravo smer. Politično zanimanje se je znižalo: v letu 2026 je pod 40 odstotkov prvič padel delež tistih, ki so zelo zainteresirani za politiko.

Tožilstvo predlaga odvzem imunitete trem politikom

Tožilstvo je prejšnji teden zahtevalo začasni odvzem poslanske imunitete trem politikom: nekdanjemu ministru za kulturo Balázsu Hankóju, članu poslanske skupine Fidesza, nekdanjemu ministru za razvoj in članu krščanskodemokratske stranke Miklósu Sesztáku ter premierju Pétru Magyarju.

Tožilstvo bi imuniteto Hankóju odvzelo zaradi zadeve, povezane z nacionalnim kulturnim skladom, ker je v času pred volitvami – brez javnega razpisa – z velikimi vsotami (približno 17 milijard forintov) podpiral kulturne delavce in vplivneže, ki so denar uporabili tudi v kampanji vladne stranke. Pri Sesztáku gre za zadevo Volán, ko je podjetje za javni promet za dvojno ceno naročilo več sto avtobusov, pri tej zadevi naj bi šlo tudi za podkupovanje. Tožilstvo je začasno prekinitev imunitete Magyarja zahtevalo v povezavi z zadevo iz leta 2024, ko naj bi po poletni zabavi takratni poslanec v EP vr-gel v Donavo telefon moškega, s katerim se je sprl.

JUTRI BO V CELOVCU S'MENJ – 8.

KA, ČE BI MELI SVEJT NA SVOJOM GRAČENKI?

Malo takši lidi geste na svejti, šteri za časa svojoga žitka leko gorpoiškejo vse kontinente na Zemlej. Tiste, šteri si tau ne moremo dopistiti, pa čaka veuki gračenek Minimundus pauleg Celovca, gde leko poglednemo maketo 166 erični zidin sveta. Sledik pa se prejk Europaparka leko podamo do cerkve Maria Loretto, od kec se čudovitno vidi Vrbsko jezero.

-DM-

Do eričnoga Minimundusa leko pridemo drejkt doj z avtoceste tō, mūva s padašom pa sva se do toga gračenka z zidinami donk pripelala iz središča Celovca. Brž sva leko nutprišla, vej je pa na srečo nej preveč turistov bilau. Gda sva prejk dveri staupila, se nama je včasik pokazala veuka maketa Kipa slobaudnosti iz New Yorka. Gda pa sva kaulipoglednila, sva brž gorprišla, zakoj človek za ogled toga parka dvej-tri vōre nūca.

Takši kejp čaka na popautnika, šteri nutstaupi na dveraj Minimundusa: makete 166 erični zidin iz 50 rosagov.

London, Washington, Istanbul, Agra

V Minimundusi leko na 26 gezero kvadratni mejteraj vidimo makete zidin iz 50 rosagov cejloga sveta. Vsakši je napravljeni v razmerji 1:25 (arányban), ka bi gostje donk palajfi znali njino istinsko veličino; največša maketa je visika 23 mejterov. Vse zidine so napravljene v delavnici Minimundusa, tau pa iz originalni materialov, kak so peščenjak, bazalt ali marmor.

Gda sva se s padašom kaulivrat šetala, sva med drūgimi vidla maketo Bejle iže iz Washingtona, krivi tōrem iz Pise, Eiffelov tōrem, Tower iz Londona, zvonik svetoga Marka iz Benetk, Sivo mošejo iz Istanbula pa Tadž Mahal iz Indije. Dosta maket sva najšla iz Austrije, med njimi stolnico Stephansdom, dvorec (kastély) Schönbrunn pa veuko kolau iz Pratera iz Beča,

vidla pa sva grad Ostrovico tō, na šteroga sva splezdila dva dni prva. Z Vogrskoga sta nutpokazanivi Ribiška bastija pa Matjaša cerkev z budimskoga grada, iz Slovenije pa grad in cerkev na malom otoki na Bledi pa ljubljanska Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK). Vsakšo leto vküpskladéjo kakšo nauvo maketo, največ je vrejdna tista od bazilike svetoga Petra iz Rome, štero so postavljali cejli šest lejt.

Maketa Narodne in univerzitetne knjižnice (NUK) v Ljubljani. Je 25-krat menjša kak original, vküp pa je sklajena iz gnaki materialov.

Minimundus je oprejtj od apriliša do oktaubra, v zimi vse makete spakivajo na pokrito. V parki se giblejo mali mašinge: na štrejkaj med zidinami se pelajo pa fūčkajo drauvni cugi, šteri vsakšo leto napravijo pet gezero kilomejterov. Po mali »rekaj« se vozijo malički šifti, lüstvo pa z oprejtimi lampami zija, kak se z male vesolske postaje Cape Canaveral v luft zdigne »šift« Space Shuttle.

Té veuki gračenek so z imenom »Minieurop« oprvim oprli 1958. leta z dvajstimi europskimi maketami. 1967. leta si je razšireni Minimundus poglednilo že en miljaun, 1983. leta sedem miljaunov, do gnes pa petnajset miljaunov lūdi. Sprvoga so mogli gostje sami gorpriti, štero zidino nastrgavajo, od 2003. leta pa so vōdjane male table z informacijami – v slovenskoj rejči tō.

Park v znamenji Europe

S padašom sva auto njala pred tejm graubo veukim gračenkom, pa sva se pejški napautila k bližanjoma Vrbskoma jezери. Stapala sva prejk Europaparka, edne najlepše pa najbolje popularne zelenice na cejлом Koroškom. Desethektarski park s svojim imenom simbolizéra idejo padaštva med europskimi narodami, v njem stogi dosta spomenikov z europskov tematikov.

Počūtila sva se, kak liki bi ojdlā po parki Tivoli v Ljubljani ali po Margitinom otoki v Budimpešti. Šla sva pomalek, kauli naja je cvelo dosta rauž. Šetala sva se prejk senčni

drevoredov, tū pa tam sva vidla večstaulejtne drejve tō. Ništerni so knige šтели, mlajši so se špilali na igriščaj, mladi pari pa so se španceřali na travi. Takši so tō bili, šteri so se po mali potaj s piciklinami pelali, vej se pa iz središča Celovca do Vrbskoga jezera najležej na drautovom somari leko pride.

Loretanska Marija na Koroškom

Za en malo sva s padašom prišla do glavnoga varaškoga štranda, šteri je biu eške kesnau zadvečerka pun z lidami. Zavolo toga sva raj zavinila na lejvo pa za dobre frtau vōre klepanja že bila pri dvorci Maria Loretto. Toga je 1652. leta kak poletno rezidenco v taljanskem štiluši dau zozidati grof Johann Andrā von Rosenberg. Zidina je oprvim stala na ednom malom otoki, kauli šteroga pa so zasipali vodau, tak je grato polotok. Pauleg dvorca stogi edna mala kapejla, v šteroj drži-

Razgledni tōrem na Jedrovci se lepau vidi od dvorca Maria Loretto ranč tak. Vrbsko jezero djemé slobaud od sunčno-ga dneva.

jo kopijo črne Madone iz taljanskoga varaša Loreto. Cerkvica je prilūbleno božepautno mesto, v njej vsakšoga 24. v mejseci slūžijo sveto mešo. Gda sva s padašom taprišla, sva žalostno na pamet vzela, ka sta dvorec pa kapejla zaprejtiva. Poklūcnjeniva sva dojsela k ednoma stoli v eričnoj restavraciji, gde zavolo romantične atmosfere pa čudovitnoga razgleda na jezero ekskluzivna zdavanja držijo. Tau je nej čūda, vej se pa v oštarijo leko mladi par s čanaklinom tō pripela z jezera. Znala sva, ka je tau sploj draga restavracija, donk sva malo počakala. Kōlnar pa je tak dugo nej prišo, ka sva raj vujšla dale.

Nej daleč od tistec edno malo kopališče tō majo, zatok sva kúpila fale večerne karte pa dvej pivi. Sejdlā sva na bregej Vrbskoga jezera pa gledala jadrnice (vitorlások) v pristani. Sunce je pomalek začnilo zahajati, vročina je popistila. Za en malo sva slobaud vzela od blisketajauče vodé pa na kraci že pá v varaši bila.

(se nadaljuje)

ZIDINE PRIPOVEJDAJO

Skrak reke Save eden za drugim trgé varaši stodjijo; Hrastnik, Trbovlje pa Zagorje. Tau so zvekšoga merni varaši bili, dokež leta 1755 v Zagorji ne začnejo kul (szén) kopati. Pomalek skrak vsej trej varašov globko v zemlau kopajo. Kul je pri rokej biu, kak se tomi pravi, zatoga volo se skrak Save indrustrija začne. Toj pa elektriko trbej.

MIKI ROŠ

Leta 1915 termoelektrarna Trbovlje svoje mašine zažene. Iz toga se tak zvana zamazana industrija narodi. Reka Sava svojo lejpo smaragdno farbo zgibi, črna tadale teče. Industrija vse bole dolino Save tūdi po drugoj velkoj bojni vmardja. Zaprav, vse vküper eške vekša grata. Nej samo bildje, vodau pa drejve, tūdi lidge na velke betežajo. Najbole plüča trpijo. Termoelektrarna Trbovlje je žmetni dim, pun s čemerom, vö nad 80 mejterov viski raur piščavala. Po cejloj

Tak je ta »zidarija« od zgora doj pa na zemlej vögledala. Zaprav, tak se je na zemlej začnilo raur gor postavlati. Zato, ka že prva so nut v živo skalo 13 mejterov duge pilote naprajli. Na tej cejli raur stodji.

Delavec više staroga raura na nauvom dela. Spodkar se njemi stari pod naus kadi. Tūdi tau od toga pripovejda, kak se je delo nigdar nej dojavilo.

dolini reke Save se je vlejko, kak je vöter fudo. Eške zemla je puna s čemerom gratala. Depa takzvana socialistična Jugoslavija je škela vse več industrije meti. Baja je tau bila, ka neje samo eden raur takše v luft spiščavo. Je pa ranč té v Trbovljaj najbole »lagvi« biu.

Za velko istino vala, ka lidge v socialističnoj Jugoslaviji so vedli zvekšoga pokaurni biti. Depa, gda so delavci svoj glas zdignoli, so glavaške zato začnili brodit. Moramo eške tau vedeti. Krajina v tom tali skrak reke Save se Zasavje zové. Pa ranč Zasavje je od inda rdeče bilau, kak se tau vej eške gnesden prajti. Rdeče zavolo toga, ka že od stari časov štrajkati vejo. Rdeča tūdi zavolo toga, ka v drugoj velkoj bojni ji je dosta k slovenskim partizanom odišlo. Pa rdeča farba revolucijo simbolizira. Ranč delavci so gedro revolucije bili. S tau historijo Zasavja se je nej za špilati bilau.

Zdaj se eške bole tisto rdeče Zasavje razmej. Tau, ka delavci prauti kapitalistom so gorstanoli. Kak točkar povejdano, s tejm se je nej za šaliti. Tak so glavaške v Ljubljani pa Beogradi obečali, ka neka naredijo. Takšen raur, ka dim de iz doline kaulak neslo. Na gesen leta 1974 so nauvi raur začnili zidati. Depa, nej nekšen prausni raur, najvišiji raur v Evropi de se delo. Ja, v pokojnoj Jugoslaviji so radi takše rekorde meli.

Rauri se po knjižno slovenski dimnik pravi. Dimnik pa zatoga volo, ka dim ali din vö nad njega ide. Dimnik Trbovlje so ga že začnili zvati, prva so ga zgotovili. Za tau njim je dve leti trbelo. Kak se je na

Na gezero pa gezero kubikov dima, punoga s čemerjom, je vsikši den ta gor šlau. Gda se je olado, se je doj vseu. Pa tau na viske brge, na steri je vigdar zdravo pa lepau bilau živeti. Po viski brgaj, na steri so se inda krave pasle.

njem delalo, nam fotografija pripovejda, ka jo Muzej novejšje zgodovine (historije) v svojom arhivi ma.

1. junija leta 1976 je najvejši dimnik v Evropi stau pa vö nad njega se je že kadilo. Depa, dim, pun s čemerami, je tadale vö iz njega šau. Ta prejk brgaurv so ga sausedi dobili. Nika se je nej vöminilo, samo tau, ka eške več krajine je betežno gratalo. Na, dolina skrak Save je toga dosta menje »erbala«, depa, problem se je med druge lidi »raztalo«.

Nauvi časi so dosta vsega vöminili. Kul se je vse menje spod zemle kopo. Rudniki (bányák) so se na velke dojzapejrali. Leta

Gor na vrii dimnika se leko tō splejzdi. Depa, za tau trenejrati trbej. Najbaukša v tom športi na svejti Slovenka Janja Garnbret je kak prva tagor splejzdila. Ja, steri si vüpa tagor na 360 mejterov visko iti, té dun neka v lačaj mora meti.

2014 vö nad dimnik Trbovlje se več nej kadilo. Vnauigi so si zatoga volo odejno-li. Depa, najvišiji dimnik v Evropi pa šejsti na svejti eške itak stodji. Ka aj z njim delajo, domanji lidge se začnejo spita-vati. Šport pa turizem v njem vidijo. Tak evropski rekord več lidi pa svejt kaulak njega ne vmardja, lidam zdravdije nosi. Na njem se ta visko gor plejzdi.

Kak povejdano, dimnik Trbovlje gnesden vcejlak drugo funkcijo ma. Pa tūdi krajina si je na velke pomogla. Gnes lidge znauva leko šalato s svojga gračenka gejo.

PISALI SMO PRED 30. LEJTI

VKÜPPOBRALA SILVA EÖRY

V 20. številki časopisa Porabje, stera je voprišla 3. oktobra 1996, je Geza Bačič pod naslovom MEDNARODNA KONFERENCA „VLADE ZA MANJŠINE V SREDNJI IN VZHODNI EVROPI“ zapisal:

»Svet Evrope je v sodelovanju z Uradom za narodne manjšine pri Vladi Romunije že tretjič organiziral mednarodno konferenco z naslovom „Vlade za manjšine v Srednji in Vzhodni Evropi“. Konferenca je bila tokrat 10. in 11. septembra v Bukarešti. Udeležilo se je 17 delegacij uradov oziroma dru-

Sveta Evrope. Tako predstavniki Sveta Evrope kot udeleženci posameznih držav smo si bili enotni v oceni, da se z višjo stopnjo demokracije v evropskih državah postopoma izboljšuje tudi pravna zaščita manjšin. Poudarjeno je bilo, da je potrebno še bolj krepiti sožitje in toleranco med narodi in različnimi manjšinami, spoštovati različnost in drugačnost, saj vse to povečuje varnost, stabilnost in mir v Evropi.«

6 SREČANJE GASILCOV V SAKALAUVCU

Irena Barber je pod tem naslovom napisala:

»Sakalauvsko lüstvo je hirešnje od toga, ka če kaj v vesi držijo, lüdjse se vküp naberejo, pridejo gledat. Pred nistemimi lejtami smo dosta vse kaj držali v Sakalauvcu. Če samo mislimo na tau, da od 1972. leta mau, skurok 15 lejt dugo, so vsakšo leto prišli k nam „Slavi“ - kak oni šegau majo prajti - pa so plesali pa igrali. Iz Beltinec so največkrat ojdli tam. V Sakalauvcu je živo bilau. Večkrat so se svadili, sto de igro - Makoš banda ali Korpič Laci ali pa Ciganji. V tau ves smo leko pripelali kakšo koli skupino, tuj so lüdjse prišli gledat. Sakalauvčari nedo čememi, če zdaj tak povejm, ka kak je gnauksvejta vse živo bilau, zdaj je vse tak tuma.

Leko se veselimo, da v tej slednji dve lejtaj se nika začne operati. 1994. leta je Slovenska zveza Porabske dneve držala v vesi pa te so gasilci držali 100. obletnice tū. Tistoga reda so iz Slovenije dobili eden gasilski auto. Lani so se sakalauvski gasilci spoznali z gasilskim društvom Poznanovci. Oni so je pozvali v Poznanovce, Sakalauvčani so je pa letos pozvali nazaj. 15. septembra je bilau tau srečanje. Gasilci pa sakalauvska samouprava so vopostavili na te den program. Od popodneva do večera je bio program na športnom igrišči, različne ljudske igre, nogomet. Sakalauvčani so se za tau tū pobrigali, da bi pozvali na srečanje sosedne gasilce pa župane, Slovensko zvezo pa Državno slovensko samoupravo. Te dve organizaciji sta pomagali pri finansiranju programa. Zvün športni iger so večer v kulturnom daumi mlade dekle tū pokazale ples, ka so se ga na tau priliko navčile.

Na srečanju sam si malo zgučavala z organizatorji, z gosti, steri so mi etak vadlivali:

Bojan Lovenjak, gasilski povelnik: „S Sakalauvčari smo se spoznali, smo po-

stanoli pajdaške. Ge sem sam dosta pomago, da bi Sakalauvčari dobili gasilski auto iz Slovenije. Kleta pozovemo Sakalauvčare k nam. Poštujemo tau lüstvo. Veseli nas, da tuj čujemo slovensko besedo.»

Ludvik Novak, župan, Puconci: „Z veseljem podpiramo takše stike naših vasic. Zdaj so Poznanovci v Sakalauvcu, nej dugo so iz Šalamenec bili na boro-

gih vladnih ali državnih organov, ki se ukvarjajo z manjšinsko problematiko iz naslednjih držav: Albanije, Belorusije, Bolgarije, Češke republike, Estonije, Hrvatske, Latvije, Litve, Makedonije, Madžarske, Moldove, Poljske, Romunije, Rusije, Slovaške, Ukrajine in Slovenije. Sodelovali so tudi predstavniki Sveta Evrope, Evropske unije in visokega komisariata za narodne manjšine. Udeleženci smo razpravljali in izmenjavali poglede o treh vsebinskih sklopih: implementaciji Konvencije Sveta Evrope za zaščito narodnih manjšin, organiziranosti in financiranju manjšinskih organizacij ter projektih in programih prihodnjega sodelovanja vladnih organov za manjšine v okviru

vom gostüvanji v Slovenskoj vesi. Lepo, da se srečamo pa poštujemo, ka če tak malo nazaj poglednemo, smo nekoč bili v edni državi. Družijo nas korenine, štere moremo ohraniti."

Ferenc Sukič, predsednik gasilskega društva v Sakalauvcu: „Moramo goradržati pajdaštvo s Slovenijo, med tejnmi vasicami, stere so skrak. Ovak se zgubimo pa s tejn vred slovenski jezik tō. V vesi se največ lüdi veseli toma pa vsakši pomaga, kak more. Gda smo bili v Poznanovcaj, so nas spoj lupau sprejeli, smo se dobro meli. Dobro je, da je gnešnji den finančno pomagala Slovenska zveza, naša samouprava, mi gasilci smo pa vcuj dali, ka je falilo. Vsakšoma lepau zavalimo, steri so nam pomagali ali finančno ali z delom ali z lejpimi rečami.«

Dobro je, da se vsakša porabska ves giba, si iške v Sloveniji partnerje. S tejm svoj materni jezik pa kulturo gordrži. Ne smejmo se laučiti eden od drugoga, vej smo pa z ednoga naroda pa pokolenja. Tau se ne šika pozabiti.«

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

					AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	MAŠCOBA, PRIDOB- LJENA IZ SMETANE, PUTER	OBOROŽE- NE SILE DRŽAVE, VOJSKA	NARKO- TIČNO SREDSTVO	ZOPRNOŠT	TEREZA KEŠOVJKA	VZREDI- TELJICA	OSREDNJI PREDMET V CERKVI
					KUHARSKI MOJSTER					5		
					PRODAJNI IZDELEK				10			
					DROBEČ ODPADNE SNOVI					JANEZ TRDINA GRENAK ZELIŠČNI LIKER	8	
					TRETJE NAJVEČJE MESTO NA CIPRU HVALJENJE			6				
POMOČ: ANSA ARES LARNAKA OKSIUR	MAJHNA, ZELO TANKA GLISTA, PODANČICA	VISOKA LEŠENA POSODA ZA GROZDJE	FRANC. POPEVKA Z ZAHTEV- NEJŠIM TEKSTOM	HOJA IVAN VIDAV	11			PEVEC NABER				
							IT. TISK. AGENCIJA HKRATI SKOTENI MLADIČI					
OBŠIVEK, OBŠITEK			9								NAJVIŠJI VZOR	VETRNI POGON JADRNIKE
HRUP, TRUŠČ, VPITJE							ODPRT PROSTOR OB HIŠI GRŠKI BOG VOJNE	2				
SANJE				SHAKE- SPEAROV KRALJ	7			PESEM HVALNICA GIBI TELESA, MIMIKA				
SPLETNO DRUŽBENO OMREŽJE ZA FOTO- GRAFJE		3		TRŽIŠČE						EDGAR DEGAS		1
										4. IN 10. ČRKA		
ZLEBIČ V LESU					LEVAČ, LEVIČNIK							
NIVO, STOPNJA					IZOLATOR		4					

Končna rešitev:

1	2	3	4	5	2	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Nauvo oddajo Slovenski utrinkov si leko poglednete na televizijskem programu

Duna TV v četrtek, 8. oktobra, zrankoma v 6.42. Če zamidite, bau oddaja na programu znauvič na kanali Duna World gnaki den zadvečerka v 13.34.

Ka leko vidite?

- 25. oblejtnica smrti Štefana Tótha
- Slovenska vés z očami študentke
- 9. Dnevi slovenskoga filma

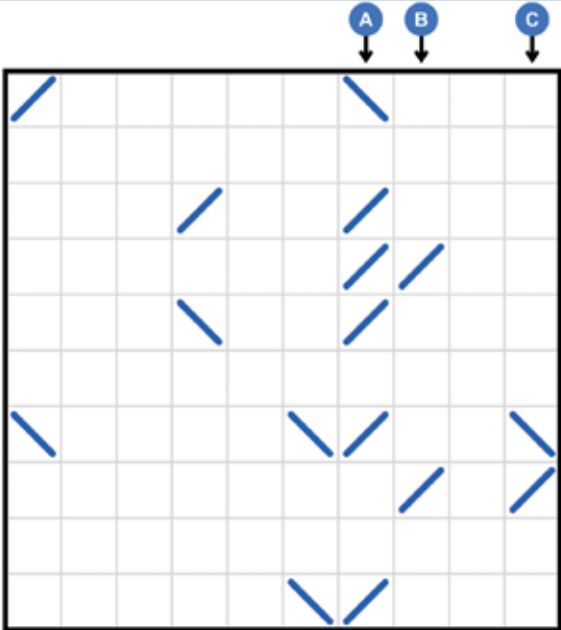
<https://mediaklikk.hu/musor/slovenski-utrinki/>

TV SPORED

Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan:

<https://tvspored.delo.si/>

LASERSKI ŽAREK

V katero vhodno lečo (A, B ali C) moraš posvetiti z laserjem, da bo žarek izstopil pri zelenem izhodu?

GUMBI

Pomagaj šivilji v tej zmešnjavi najti tri enake gumbe!

POD SREBRNIM BREJGOM ...

MIKI ROŠ

... so v preminaučom vraučom leti lidge na velke lad v vodaj iskali. V toj rekreaciji so se tudi nesreče zgodile. Kelko je poznano, v taum leti se je znauva žalosten rekord gorpostavo. Preveč ljudi v vode je mrtvi ostanolo. Depa voda eške tadale lidi vmardja, če tomi tak povejmo.

Reka Kolpa tudi na granici med Slovenijo pa Hrvaško teče. Za trno lejpo reko vala, v steroj se lidge radi kaupajo. V njoj ribičke radi ribe lovijo. Depa prejk nje migranti ojdijo. Iz Hrvaške v Slovenijo, tadale na Talansko pa s tejm v bogato Evropo škejo priti. Kolpa vej zmejs divdja pa globka biti. Eden teden nazaj je

Kak nam fotografija pripovedja, gasilci pa policija so mrtve v Kolpi iskali. Nisterni so nebesko srečo meli. Pet so gasilci pa policajce iz vode vöpotegnoli, pet ji je té sreče nej melo, ka bi prejk vodé prišli

20 migrantov prejk nje šlau. Eni so prejk v Slovenijo prišli, 5 ji je reka Kolpa zejla. Nauvo, baukše življenje so iskali, kraj od bojne so bežžali, v tom so v Kolpi svojo smrt najšli. V zadnji dve lejtaj ji je 19 tam svojo paut v baukše življenje zgotovilo.

Odkejc so lidge bili, ka ji je Kolpa v toj tragediji k sebi vzela, so eške nej vöovadili. Vej se pa, stere lidi tragedija v Gazi vmardja. Vej se, sto je človek, ka je tau zapovedo. Benjamin Natanjahu se té človek zové. Pa ranč z njim je po nauvom slovenski premier Janez Janša velki pajdaš grato. Eden drugomi »trno velke hvala« dojdavata. Vse več lidi spod Srebrnoga brejga se prauti tomi gor zdigava. Malo ovak povejdano, se njim tau sploy ne vidi pa že so velke demonstracije bile. Skrak toga Janša šké pajdaš s Trumpom biti. Leko, ka pajdaštvo že je spunjeno. Nej dugo nazaj je Janša v New Yorki biu pa Trumpa v Slovenijo pazuvo. Najbole poznani zet v Sloveniji njemi je obečo, ka gvüšno pride. Zakoga volo pišemo, ka zet? Zato, ka Slovenko za ženo ma.

Srebrni brejg vsigdar vej nut v sebi prajti. Živi ostanoli pa mo vidi. Kak vsigdar, istino ma.

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV
NA MADŽARSKEM

IZHAJA VSAK ČETRTEK

ZALOŽNIK
Zveza Slovencev na Madžarskem

ZA ZALOŽNIKA
Andrea Kovács

GLAVNA IN ODGOVORNA UREDNICA
Nikoletta Vajda-Nagy

NASLOV ZALOŽNIKA IN UREDNIŠTVA
H-9970 Monošter/Szentgotthárd,
Gardonyijeva ul. 1

T: 0036 94/380 767
E: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

TISK
TOPNet, d. o. o.
Kupšinci 49d,
9000 Murska Sobota, Slovenija

ČASOPIS PODPIRAJO

Državna slovenska samouprava, Urad predsednika Vlade
Madžarske, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev
na Madžarskem ter Urad Vlade Republike Slovenije za
Slovence v zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

ŠTEVILKA BANČNEGA RAČUNA
HU75 11747068 20019127 00000000
SWIFT koda: OTPVHUHB

SZLOVÉN FILMNAP SLOVENSKI FILMSKI DAN 2026

A játszótér a miénk / Igrišča ne damo

A belépés ingyenes. Vstop je prost. A film szlovén nyelven, magyar felirattal kerül vetítésre. Film je v slovenskem jeziku z madžarskimi podnapisi.

SZENTGOTTHÁRD, Csákányi László Filmszínház
Kinodvorana Csákányi László, **MONOŠTER**
2026. október 6., 16:00 / 6. oktober 2026, ob 16.00

Slovenija – Magyarország

GUČIMO

VABILO

GUČIMO IN PLEŠEMO PO NAŠE

Interaktivna folklorna in kulturna delavnica v znamenju porabskega narečja, glasbe in plesa

Zveza Slovencev na Madžarskem vas vljudno vabi na delavnico v okviru projekta **GUČIMO**, 36. Dneve evropske kulturne dediščine in 14. Teden kulturne dediščine z naslovom

Gučimo in plešemo po naše

9. oktobra 2026 ob 18.00
v Kulturni dom Sakalovci
(9983 Sakalovci, Glavna ulica 120)

Na prireditvi želimo v našem narečju predstaviti porabsko plesno kulturo in porabske praznične noše. Naučili se bomo porabske plesne korake skupaj s Folklorno skupino ZSM Sakalovci.

Vljudno vabljeni.

Dogodek se fotografira in snema.

Projekt GUČIMO sofinancira Evropska unija v okviru programa Interreg VI-A Slovenija-Madžarska.